

Türkçede sözcükler; “isim” ve “fiil” olarak iki ana grupta incelenir. Varlık veya kavramları karşılayan sözcükler “**isim**” olarak adlandırılırken iş, oluş, hareket bildiren sözcükler “**fiil**” olarak değerlendirilir.

Örnek:

- “Şişe, ev, ayak, bahçe, çimen” vb. sözcükler isimdir. “Bul-, git-, dinle-, saç-, başla-” vb. sözcükler ise fiildir.

Örnek:

► <u>Bebek</u> , mışıl mışıl uyuyor.	► Okuldan gelince top <u>oynadım</u> .
► <u>Dosyaları</u> masanıza bıraktım.	► Sıcaktan bunalınca bahçeye <u>çıktım</u> .
► <u>Yolun</u> <u>karşısına</u> <u>güçlkle</u> geçti.	► Kardeşime güzel bir masal <u>anlattım</u> .

Bu cümlelerdeki altı çizili sözcükler isimdir.

Bu cümlelerdeki altı çizili sözcükler fiildir.

Ulti Not

Bir sözcüğün isim mi fiil mi olduğunu anlamak için sözcüğe “-mak/-mek (matar) eki” getirilir. Bu ek getirildiğinde sözcük anlamlı olarak devam ediyorsa “fiil”, sözcüğün anlamında bozulma meydana geliyorsa sözcük “isim”dir.

Örnek:

- “Pazar” sözcüğüne “-mak/-mek” eki getirildiğinde [pazar(-mak)] sözcük anlamsız olduğundan “pazar” sözcüğü isimdir.
- “Tut” sözcüğüne “-mak/-mek” eki getirildiğinde ise [tut(-mak)] sözcüğün okunuşunda ya da anlaşılmasında herhangi bir hata oluşmamaktadır. Bu durumda “tut” sözcüğünün fiil olduğu söylenebilir.

Sıra Sende 1

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük fiildir?

- A) Tarık, büyüklerinin sözünden hiç çıkmazdı.
- B) Arkadaşlarımla ormana kamp yapmaya gittik.
- C) Göl kenarında kova kova balık tuttuk.
- D) Kimseye belli etmeden salonu terk ettik.

Sıra Sende 2

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük isimdir?

- A) Yaptığı hatanın bedelini ağır ödedi.
- B) Derenin suyu bulanık akmaya başladı.
- C) Konuşması yarıda kesilince kızdı.
- D) Bizim sınıfın en çalışkan öğrencisi Ali’ydi.

İsim ve Fiil Ayırt Etme

Etkinlik 1

Aşağıdaki cümlelerde yer alan altı çizili sözcüklerin türünü “✓” sembolü ile belirtiniz.

Cümleler	İsim	Fiil
a. Kapıdaki <u>adam</u> seni soruyor.	☐	☐
b. Sorunun cevabını ben <u>bildim</u> sadece.	☐	☐
c. <u>Kedimi</u> iki gün görmesem özlerim.	☐	☐
ç. <u>Sözlerinin</u> doğru olduğuna inanıyorum.	☐	☐
d. Bu kitabı bana <u>dedem</u> hediye etti.	☐	☐
e. Ben o meseleyi <u>kapattım</u> konuşmayalım.	☐	☐
f. Küçük çocuk, arkadaşları gidince <u>ağlıyormuş</u> .	☐	☐
g. Teyzemler yarın <u>İzmir'den</u> dönüyor.	☐	☐
ğ. Hiçbir şey <u>düşündüğüm</u> gibi <u>olmadı</u> .	☐	☐
h. Yazın okulumuz <u>boyanacaktı</u> .	☐	☐

Etkinlik 2

Aşağıdaki metinde altı çizili sözcüklerin türlerini (isim/fiil) belirleyip ilgili kutucuğa yazınız.

Son yıllarda yapılan birçok araştırma bazı bitkilerin kendilerine zarar veren canlılar karşısında havaya birtakım kimyasal maddeler saldırdığını ve bu yolla yakınlarındaki bitkileri uyardığını gösterdi. Ancak bu bitkilerin bu kimyasal maddeleri nasıl fark ettiği ve onlara nasıl tepki verdiği bilinmiyordu. Japonya'dan bir grup bilim insanı, domates bitkilerinin kendilerine zarar veren güve larvalarına verdiği tepkiler üzerinde bir araştırma yaptı. Araştırmada güve larvaları zarar vermeye başladığında domates bitkilerinin havaya bir kimyasal madde saldırdığı belirlendi. Yakınlardaki bitkilerin de bu maddeyi havadan alarak başka bir maddeye dönüştürdüğü saptandı.

Fiiller

İsimler

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük isimdir?

- A) Buldum günlerdir aradığım o parlak fikri.
B) Bana da verdi elindeki şekerlerden birkaç tane.
C) Bilgi en büyük güçtür, derdi dedem.
D) Hakkımda söylediklerinizi yeni duydum.

2. Sevgi dediğimiz bir çiçek

I

Yüreğimizde yaşadıkça yeşerecek

II

Sevgi dediğimiz bir ırmak

III

Dağlar, denizler onunla aşılacak

IV

Bu dörtlülükteki numaralanmış sözcüklerden hangisi fiildir?

- A) I B) II C) III D) IV

3. (I) Araştırmacılar, Fransız Adası'nda yaşayan koralaların sıcak havalardaki davranışlarını gözlemlediler. (II) Bu gözlemler sonunda koalaların çok sıcak havalarda ağaçların dallarına ve gövdelerine sarıldıklarını belirlediler. (III) Araştırmacılar adadaki hava sıcaklığı çok yüksek olduğunda bazı ağaçların gövdelerinin havadan yaklaşık beş santigrat derece daha serin olduğunu saptadılar. (IV) Araştırmacılar koalaların bu ağaçlara sarılarak serinlediğini düşünüyor.

Bu metinde numaralanmış cümlelerdeki altı çizili sözcüklerden hangisinin türü diğerlerinden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV

4. (I) Sahilde dört kişilik bir aile oturuyordu. (II) Anne, sessizce dalgaların kıyıya çarpışını izliyordu. (III) Yüzündeki ifade yorgun ama huzurluydu. (IV) Baba, ayaklarını suya uzatmış; çocukların neşeli çığlıklarını dinlerken hafifçe gülümsüyordu.

Bu metindeki numaralanmış cümlelerin hangisinde fiil yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV

5. Aşağıdakilerin hangisinde verilen sözcüklerin hepsi isimdir?

- A) Saygı - Ağaç - Ankara
B) Gördü - Ali - Kalem
C) Rüya - Siliyor - Durmuş
D) Akıl - Askerler - Okuyacak

6. Ben hiçbir yere geç kalmam

I

Her yere zamanında yetişirim

II

Çünkü annem hep erken uyanırdı

III

Ve ben onunla büyüdüm

IV

Bu şiirdeki numaralanmış sözcüklerden hangisinin türü diğerlerinden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV

7. (I) Toprak, insanı doğayla temas ettirdiği için insanın duygusal yönden rahatlamasını sağlar. (II) Toprakta vücudun bağıışıklık sitemini destekleyen mineral ve mikroorganizmalar vardır. (III) Toprakla uğraşmak stresi azaltır, topraklanma vücuttaki elektrik dengesinin sağlanmasına yardımcı olur. (IV) Aynı zamanda toprak, insanın aidiyet ve köklenme duygusunun simgesidir.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangilerinde altı çizili sözcük fiildir?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve IV D) III ve IV

8.

Oku	Sınıf	Bil	Öğrenci
Silgi	Sev	Yürü	Sıra

Bu tabloda yer alan sözcüklerden fiil olanların bulunduğu kutucuklar maviye boyandığında ortaya çıkan görüntü aşağıdakilerden hangisi olur?

- A)

- B)

- C)

- D)

9. Güneş ışınları atmosferin içinden geçerken gaz moleküllerine çarparak her yöne saçılır.

Bu cümledeki sözcükler ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Sözcüklerin tamamı isimdir.
B) "Güneş" sözcüğü isimdir.
C) "Saçılır" sözcüğü fiildir.
D) "Atmosfer" sözcüğü isimdir.

10. I. Ey mavi göklerin beyaz ve kırmızı süsü
II. Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü
III. Işık ışık, dalga dalga bayrağım
IV. Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım

Bu şiirdeki numaralanmış dizelerin hangisinde fiil vardır?

- A) I B) II C) III D) IV

11. Duraktaki kadın ----.

Bu ifade aşağıdakilerden hangisi ile tamamlanırsa cümledeki bütün sözcükler isim olur?

- A) bize el salladı
B) bağırmağa başladı
C) Gonca'nın annesiymiş
D) yorgun görünüyordu

Canlı, cansız varlıkları veya kavramları karşılayan sözcüklere **isim (ad)** denir.

Örnek:

- Başarı, cesaretin çocuğudur.

Bu cümledeki tüm sözcükler, bir varlığı ya da kavramı karşıladığı ve “-mak/-mek” mastar ekini alamadığı için isimdir.

Sıra Sende 3

Aşağıdakilerin hangisinde tüm sözcükler isimdir?

- A) sürahi - kalem - yaptı
B) masa - fikir - ekip
C) İsmail - atladı - orkestra
D) konuştu - saygı - ağaçlar

Sıra Sende 4

Beyaz eşyalarımızın çoğu elektrik arızası nedeniyle
bozuldu dün akşam.

Bu cümledeki numaralanmış sözcüklerden hangisi bir varlığa veya kavrama ad olmamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

İsim Türleri

Verilişlerine Göre İsimler	Oluşlarına Göre İsimler	Sayılarına Göre İsimler
- Özel isim - Cins isim (Tür ismi)	- Somut isim - Soyut isim	- Tekil isim - Çoğul isim - Topluluk ismi

Verilişlerine Göre İsimler

Özel İsim

Eşi ve benzeri olmayan bir varlığı veya kavramı karşılayan isimlere **özel isim** denir.

Özel isimlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

- Kişi adları ve soyadları
Mustafa Kemal, Haluk Yılmaz...
- Hayvanlara verilen özel isimler
Pamuk, Tekir...
- Millet, boy, oymak isimleri
İspanyol, İngiliz, Oğuz...
- Devlet isimleri
İngiltere, Türkiye Cumhuriyeti...
- Din ve mezhep isimleri
Müslümanlık, Hanefilik...
- Dil, lehçe isimleri
Türkçe, Almanca, Kazakça...
- Yer isimleri
Avrupa, Afrika, Doğu Anadolu, İzmir, Adıyaman...
- Kurum, kuruluş ve kurul isimleri
Türk Dil Kurumu, Türkiye Büyük Millet Meclisi...

Cins İsim (Tür İsmi)

Benzeri olup aynı türden varlıkları veya kavramları karşılayan isimlere **cins isim** denir.

Örnek:

- Bahçesinde renk renk çiçek vardı.
- Geri sayım bitince balonlar havaya uçtu.

Bu cümlelerdeki altı çizili sözcükler, bir türün tamamını karşıladığı için “cins (tür) isim”dir.

Bazı cins isimler, cümle içinde özel bir ismi karşılayabilir.

- Yağmur damlaları cama vuruyor. (Cins isim)
- Yağmur, okulu bitirince doktor oldu. (Özel isim)

İsim (Ad)

Sıra Sende 5

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özel isim kullanılmıştır?

- A) Akıl, insana verilmiş en büyük nimettir.
- B) Sevgi, hepimizin en büyük ihtiyacıdır.
- C) Cesur, bir ıslıkla yanıma gelirdi.
- D) Güneş, bugün içimizi ne güzel ısıttı.

Etkinlik 3

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcükleri özelliklerine göre ilgili kutucuğa yazınız.

İhsan Ketin, Türkiye'nin en önemli jeologlarından biridir ve modern Türk jeolojisinin kurucularındandır. 1914 yılında Kayseri'de doğmuş, İstanbul Üniversitesinde uzun yıllar akademisyenlik yapmıştır. En büyük başarılarından biri, Kuzey Anadolu Fay Hattı'nı keşfederek Türkiye'nin deprem gerçeğini bilimsel temele oturtmasıdır. Yaptığı çalışmalar hem Türkiye'de hem de uluslararası alanda büyük saygı görmüştür. Bilimsel dürüstlüğü, titizliği ve yetiştirdiği öğrencilerle jeoloji bilimine kalıcı izler bırakmıştır.

Cins İsim

Özel İsim

Oluşlarına Göre İsimler

Somut İsim

Beş duyu organından en az biri ile algılanabilen isimlere **somut isim** denir.

Örnek: ► Yosun, ses, toprak, kuş, hava, insan...

Soyut İsim

Varlığı duyu organlarıyla algılanamayıp ancak akıl ve duygularla anlaşılabilen isimlere **soyut isim** denir.

Örnek: ► Akıl, kaygı, sevinç, Allah, melek, hayal...

Uyarı

Somut anlamlı bazı sözcükler, cümlede soyut anlam kazanabilir.

Örnek:

► Bu işe girmek yürek ister. (Cesaret)

Sıra Sende 6

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem özel isim hem de cins isim kullanılmıştır?

- A) Ankara'da gezilip görülecek çok yer var.
- B) Kapıyı kapat da içeri soğuk girmesin.
- C) Gördüğüm rüyayı anneme anlatacağım.
- D) Duvarda asılı tablonun çerçevesini değiştirdim.

Sıra Sende 7

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soyut isim vardır?

- A) Kitaplarımı masamda unutmuşum.
- B) Masaya bıçak ve çatal koydum.
- C) Oyuncak bebeğime kıyafet diktim.
- D) Yükseklik korkunu yenmen gerekiyor.

Sıra Sende 8

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde isimlerin tümü somut anlamlıdır?

- A) Genç yaşta aklını kullanmayı başardı.
- B) Bilgisayarımın tuşları basmıyor.
- C) Gençlik de elbet bir gün geçecek.
- D) Sınav kaygın olduğunu biliyorum.

Etkinlik 4

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili isimlerin özelliklerini belirleyip karşlarına yazınız.

Cümleler	Somut/Soyut
a. Dün gece çok güzel bir <u>rüya</u> gördüm.	
b. Sabahın bu saatinde <u>otobüsler</u> çok dolu olur.	
c. Dedemlerin evi bana her zaman <u>huzur</u> verir.	
ç. Arkadaşlarını tekrar göreceği için <u>heyecan</u> duyuyordu.	
d. Annem <u>saçlarımı</u> sıkıca bağlamıştı.	
e. Yalan söylediği için <u>vicdanı</u> rahat değildi.	
f. <u>Fotoğraf</u> ne kadar da bulanık çıkmış.	
g. <u>Özlem</u> duygusunu benden iyi kim bilebilir ki?	
ğ. Öğretmen yanıma gelip ne <u>derdin</u> var, diye sordu.	
h. Odasındaki <u>oyuncakları</u> tek tek topladı.	
ı. <u>Hevesi</u> varsa onu kursa gönderelim.	
i. Akort ederken <u>kemanımın</u> telleri koptu.	
j. <u>Doktor</u> , hastanın dosyasını ciddiyle okudu.	

Etkinlik 5

Aşağıdaki sözcükleri somut ve soyut isim olacak şekilde cümlede kullanınız.

a. Beyin	Somut →
	Soyut →
b. Yürek	Somut →
	Soyut →
c. Işık	Somut →
	Soyut →
ç. İlaç	Somut →
	Soyut →

Sayılarına Göre İsimler

Sayılarına göre isimler üç gruba ayrılır:

Tekil İsim

Çoğul İsim

Topluluk İsmi

Sayısı tek bir varlığı veya kavramı karşılayan isimlere **tekil isim**, sayısı birden çok varlığı veya kavramı karşılayan isimlere **çoğul isim** denir (İsimler “-lar/-ler” eki getirilerek çoğul yapılır.). Çoğul eki almadan birden çok varlığı veya kavramı karşılayan isimlere ise **topluluk ismi** denir.

Örnek:

Aşağıdaki tabloyu inceleyiniz.

Tekil İsimler	Çoğul İsimler	Topluluk İsimleri
Ağaç	Terlikler	Düzine
Kasap	Evler	Bölük
Güneş	Teller	Grup
Koltuk	Yıldızlar	Orman

Ulti Not

Bazı sözcükler, kullanıldıkları cümleye göre hem tekil hem topluluk anlamları taşıyabilir. Bu tür durumlarda sözcüğün cümledeki kullanımına bakmak gerekir.

Örnek:

- ▶ Sınıfı güzelce temizledik.
- ▶ Sınıfımız büyük başarılarla imza attı.

Birinci cümlede “sınıf” tekil isim, ikinci cümlede ise sınıftaki öğrencileri karşıladığı için topluluk ismi olarak kullanılmıştır.

Sıra Sende 9

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem tekil isim hem çoğul isim hem de topluluk ismi vardır?

- A) Sepetteki elmaların sulu ve lezzetli olduğu belliydi.
- B) Halk, belediye binasının önünde toplanmıştı.
- C) Yüreği ağzında, gelecek güzel haberleri bekliyor.
- D) Futbolcu, attığı gollerle takımına galibiyeti getirdi.

Sıra Sende 10

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde topluluk ismi vardır?

- A) Arkadaşlarım bana sürpriz kutlama yaptılar.
- B) Bu saatte milleti buraya neden topladınız?
- C) Her işin başı sağlık, diye boşuna dememişler.
- D) Kaçırdığın fırsatlar eline bir daha geçmez.

Etkinlik 6

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin sayılarına göre türünü “✓” sembolü ile belirtiniz.

Cümleler	Tekil	Çoğul	Topluluk
a. Bana yapılan <u>iyilikleri</u> unutmam.			
b. <u>Sevgi</u> , her kapıyı açan sihirli bir anahtardır.			
c. Her akşam yatmadan önce <u>kitap</u> okurum.			
ç. <u>Sürü</u> köye doğru ilerliyordu.			
d. Yangına yurt dışından gelen <u>ekip</u> müdahale etti.			
e. <u>Ayşe</u> , yarışmada birinci oldu.			
f. <u>Sular</u> kesilince temizlik yapamadım.			
g. <u>Orkestra</u> , birbirinden güzel şarkılar çaldı.			
ğ. Bahçemizde <u>gül</u> fidanları var.			
h. <u>Tabletlerin</u> fiyatı çok artmış.			
ı. <u>Ordu</u> , kuşatmayı başarıyla tamamladı.			
i. <u>Çocuklar</u> parkta keyifle oynuyor.			

Etkinlik 7

Aşağıdaki cümlelerde geçen topluluk isimlerini bulup altlarını çiziniz.

a.	Arkadaş grubumla doğa yürüyüşleri yapmayı severiz.
b.	Koca taburu düşmana fark ettirmeden sevk etmiş.
c.	Geniş bir aileye sahip olduğum için şanslıyım.
ç.	Heyet, incelemelerde bulunmak üzere köyümüze geldi.
d.	Bugün tüm sınıf sinemaya gitmeye karar verdik.
e.	İstiklal Marşı'mızı okulun tümü coşkuyla okudu.
f.	Mahalle yıkım kararına dirense de başarılı olamadı.
g.	Depremle birlikte tüm şehir gecenin bir vakti uyandı.
ğ.	Olaydan sonra halk sokağa döküldü.

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özel isim kullanılmamıştır?

- A) Yaz tatilinde ailece Viyana'ya gideceğiz.
- B) Derste Ömer Seyfettin'in hikâyelerini okuduk.
- C) Bu hafta sonu için arkadaşlarımla plan yaptık.
- D) Sen kitabı Deniz'e bırakırsın, ben ondan alırım.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde topluluk ismi kullanılmıştır?

- A) Başladığın her işi yarım bırakıyorsun.
- B) Onların köyünde hâlâ su yokmuş.
- C) Kurul, yarın sabah toplanacakmış.
- D) Yanlışlarınızı öğretmeninize gösterirsiniz.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özel isim ve cins isim birlikte kullanılmıştır?

- A) Sınıfların hepsinin akıllı tahtaları kontrol edilmişti.
- B) Paşa, yaş mamayı yiyince huzurla uykuya daldı.
- C) Böyle söyleyerek arkadaşına çok haksızlık etmişsin.
- D) Kitaplarımı, defterlerimi, kalemlerimi alıp çıktım.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özel isim kullanılmamıştır?

- A) Denizin ortasında büyük bir kaya parçası vardı.
- B) Elif, matematik dersinde oldukça başarılı.
- C) Sürahideki suyu Nuri yere döktü ama yeri silmedi.
- D) Suna'nın güler yüzü, tatlı dili bir başkadır.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soyut isim, somut bir varlığı karşılamıştır?

- A) Kedim kahverengi olduğu için adını Pekmez koyduk.
- B) Annem, dayımın yaramazlıklarını bize anlatıp durur.
- C) Kardeşim Umut, her işi kendi yapmak isterdi.
- D) Gül, sevdiği birkaç arkadaş ile tatile gidecekmış.

6. "Hepinize mutluluklar diliyorum." cümlesindeki altı çizili ismin özellikleri aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Cins - Soyut - Topluluk
- B) Cins - Somut - Çoğul
- C) Özel - Soyut - Çoğul
- D) Cins - Soyut - Çoğul

7. Aşağıdakilerin hangisinde isimlerin tamamı somuttur?

- A) Taş - Saygı - Göz
- B) Güneş - Sıcak - Keder
- C) Su - Bilgisayar - Ceket
- D) Pasta - Zekâ - Kar

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soyut isim kullanılmıştır?

- A) Kitabın kapağında kaplumbağa resmi vardı.
- B) Birine güven duymak çok önemlidir.
- C) Evin bahçesine küçük bir kümes yaptık.
- D) Yolcular, geminin güvertesinde sohbet ediyordu.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem somut hem de soyut isme yer verilmiştir?

- A) Ay bu gece nasıl da parlak!
- B) Saksıdaki çiçeğin toprağını değiştirdim.
- C) Bir toplumda saygı varsa huzur da vardır.
- D) Bugün de hastaneye gideceğiz.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük somut isimken aldığı ekle soyutlaşmıştır?

- A) Annelik, tüm dünyada çok kutsal bir duygudur.
- B) Kuşlar gelsesin diye bahçeye korkuluk takmışlar.
- C) Emekli olunca deniz kenarında bir yazlık alacağım.
- D) Kömürlük, apartmanın en alt katındaydı.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde çoğul isim kullanılmamıştır?

- A) Aldığımız haberler yüreğimizi dağladı.
- B) Soruların kolay olmayacağını söyledi.
- C) Bir anda tüm bakışlar üzerime çevrildi.
- D) Ödül törenine bütün okul katılacaktı.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “mahalle” sözcüğü topluluk ismi olarak kullanılmıştır?

- A) Tüm mahalle dostluk içinde yaşırdık.
- B) Buradan sonrası Karaçay Mahallesi.
- C) Mahallenin yolları hep çamur olurdu.
- D) Muhtar, öğlenleri mahallede gezerdi.

13. Salon sessizce karanlığa gömülmüşken orkestra üyeleri yerlerini alıyordu. Enstrümanlar, müziyen-
I II
lerin elinde yılların emeğiyle parlayan birer hikâyeye dönüşmüştü. Şefin elindeki batonun ilk hareketiyle
III
sessizlik, ahenkle yörgülen bir müziğe dönüştü.
IV

Bu metindeki numaralanmış sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. sözcük, cins isimdir.
- B) II. sözcük, çoğul isimdir.
- C) III. sözcük, tekil isimdir.
- D) IV. sözcük, özel isimdir.

14. Cadde kenarındaki kafede oturan insanlar, güneşin
I
altında sohbet ederken zamanın hızla aktığını unutmuş gibiydi. Aynı anda sokak arasında beliren çete,
II III
çevredeki huzuru bozmaya kararlıydı. Polis ekibi,
IV
durumu kontrol altına almak için hızla harekete geçti.

Bu metindeki numaralanmış sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. sözcük, cins isimdir.
- B) II. sözcük, tekil isimdir.
- C) III. sözcük, özel isimdir.
- D) IV. sözcük, topluluk ismidir.

İsimleri Niteleyen ve Belirten Söz Varlığı ve Dil Yapıları

Bazı sözcükler, isimlerden önce gelerek onları çeşitli yönlerden niteler veya belirtir.

Örnek:

- Boncuklu tokamı okulda kaybettim.

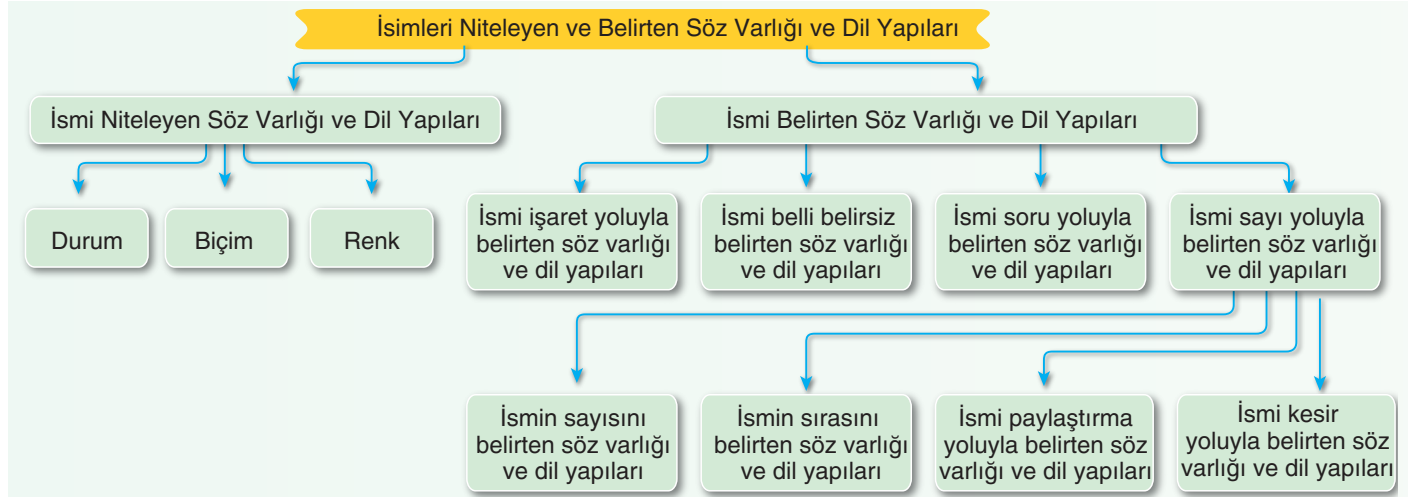
Bu cümlede “boncuklu” sözcüğü “toka” sözcüğünü nitelemiştir.

- Şu evde en yakın arkadaşım oturuyor.

Bu cümlede “şu” sözcüğü “ev” sözcüğünü belirtmiştir.

İsmi Niteleyen ve Belirten Söz Varlığı ve Dil Yapılarının Özellikleri

- Bir ismi nitelemesi ya da belirtmesi gerekir.
- Çekim eki almaz, alırsa adlaşır.
- Tek başına kullanılamaz.

İsmi Niteleyen Söz Varlığı ve Dil Yapıları

Varlığın ya da kavramın şeklini, rengini, durumunu gösteren sözcüklerdir; isme **“Hangi, nasıl?”** soruları sorularak bulunur.

- Örnek:**
- Siyah ceket giydim.
 - Çarşıda küçük dükkânımız var.
 - Çalışkan insanlar başarır.
 - Pembe panjurlu ev bizim.

Bu cümlelerdeki altı çizili sözcükler, kendilerinden sonra gelen ismi nitelemiştir.

Sıra Sende 11

İkilemeler, cümle içinde isimden önce gelerek ismi niteleyebilir.

**Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklama örnek-
lendirilmiştir?**

- Odasına girdiğimde masası karman çormandı.
- Konu komşu herkes toplanmıştı gürültüye.
- Yağmurdan sonra pırıl pırıl bir güneş çıktı.
- Ağır ağır çıkmaya başladı merdivenlerden.

Sıra Sende 12

“Kara” sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde ismi nitelememiştir?

- Geminin direğindeki tayfa seslendi: “Kara göründü!”
- Kara gün kararıp kalmaz, der büyüklerimiz.
- Selim küçükken zayıf, kara bir çocuktü.
- Bebek, kara gözleri ile ilk kez etrafı süzüyordu.

Etkinlik 8

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili isimleri niteleyen sözcükleri, verilen sözcük çiftlerinden uygun olanıyla tamamlayınız.

a.	Sabah kalktığımda gökyüzü <u>bulutlarla</u> kaplıydı.	kapkara / nasıl
b.	Öğretmenimiz, bize <u>kitaplar</u> önerdi.	bilimsel / böyle
c.	Sıcaktan bunalınca <u>ağaçların</u> gölgesinde dinlendik.	o / gür
ç.	Burada Kurtuluş Savaşı'ndan kalma <u>eşyalar</u> sergileniyor.	eski / bazı
d.	Spor salonunda <u>sporcuların</u> antrenmanlarını izledik.	başarılı / diğer
e.	Yolda aniden karşıma çıkan <u>köpekten</u> korktum.	birkaç / saldırgan
f.	Yeni açılan kütüphanede <u>bölümler</u> dikkatimi çekti.	ilginç / şu
g.	Doğum gününde ona yazarın <u>kitabını</u> aldım.	üç / yeni
ğ.	Bahçemizde yetişen <u>çiçek</u> herkesin ilgisini çekiyor.	bu / kırmızı
h.	Filmdeki <u>olay</u> bütün karakterlerin hayatını değiştirdi.	beklenmedik / iki
ı.	Öğrenciler, öğretmenin sorduğu <u>soruya</u> hemen cevap verdi.	zor / şu
i.	Dünkü toplantıda alınan kararlarla <u>plan</u> belirlendi.	uzun vadeli / birkaç

Etkinlik 9

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri ismi niteleyen ifadelerle tamamlayınız.

a.	 bir şekilde konuşarak kimseyi kırmamaya çalıştı.	d.	 adımlarla yürüyerek yorgunluğunu belli etti.
b.	 kitapları ihtiyaç sahiplerine verdi.	e.	 giysileri katlayıp ütileyerek dolaba yerleştirdi.
c.	 sesle müzik dinlemesi komşuları rahatsız etti.	f.	 bir ortamda ders çalışmayı tercih ederim.
ç.	 kalemimi bana ödünç verir misin?	g.	 havalarda montunu giymeden dışarı çıkmazdı.

İsmi Belirten Söz Varlığı ve Dil Yapıları

İsimleri işaret, belirsizlik, soru ya da sayı yoluyla belirten sözcüklerdir.

İsmi İşaret Yoluyla Belirten Söz Varlığı ve Dil Yapıları

İsimleri işaret yoluyla gösteren sözcüklerdir. “**Bu, şu, o, öteki, beriki, diğer, öbür**” sözcükleri isimleri işaret yoluyla belirtir.

Örnek:

- ▶ Şu çocuğu tanıyor musun?
- ▶ O kitabı kimden aldın?
- ▶ Bu ev bize dedemden kaldı.
- ▶ Öbür dükkân daha genişmiş.
- ▶ Beriki kolyeden bende de vardı.
- ▶ Diğer öğrenci içeri girsin.

Bu cümlelerdeki altı çizili sözcükler, isimleri işaret yoluyla belirtmiştir.

Sıra Sende 13

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ismi işaret yoluyla belirten sözcüğe yer verilmiştir?

- A) Annem, geçen gün yine en sevdiğim yemeği yapmıştı.
- B) Bursa'nın meşhur dönerini mutlaka denemelisiniz.
- C) Onun okula gelmeyeceğini neden söylemedin?
- D) Öteki dosyayı imzalaması için müdüre gönderdik.

Sıra Sende 14

- I. Bu sokakların dili olsa da konuşsa!
- II. Şu kalem daha sağlam görünüyor.
- III. Bana neden bunları anlatıyorsun?
- IV. Şunları nereye koyacağımıza karar veremedik.

Numaralanmış cümlelerin hangilerinde ismi işaret yoluyla belirten sözcüğe yer verilmiştir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve IV
- D) III ve IV

İsmi Belli Belirsiz Belirten Söz Varlığı ve Dil Yapıları

İsimlerin özelliklerini belli belirsiz belirten sözcüklerdir. “**Birkaç, hiçbir, kimi, bütün, birçok, bazı, çoğu**” gibi sözcükler, ismi belli belirsiz gösterir.

Örnek:

- ▶ Kimi insanlar planlı değildir.
- ▶ Bazı günler çok keyifli oluyorum.
- ▶ Bavulumu birkaç kıyafet koydum.
- ▶ Birtakım işlerle ilgilenmem gerekiyor.
- ▶ Bütün evi tek başıma temizledim.
- ▶ Bu işten çoğu insan anlamıyor nedense.

Bu cümlelerdeki altı çizili sözcükler, isimleri belirsiz bir şekilde belirtmiştir.

Ulti Not

“Bir” sözcüğü “herhangi bir” anlamında kullanılırsa ismi belli belirsiz; “tek, sadece” anlamında kullanılırsa sayı yönünden belirtir.

Örnek:

- ▶ Emekli ikramiyesiyle bir ev ancak alabildi.
Sayı yoluyla belirtmiş.
- ▶ Bir gün hepiniz benim dediğime geleceksiniz.
Belli belirsiz belirtmiş.

Unutmayalım

“Birkaç, birçok, kimi, bazı” vb. sözcükler bu hâllerıyla bir ismin önüne gelirse ismi belirtir. Ek aldıkları takdirde isimleşir ya da ismin yerine kullanılmış olur.

Örnek:

- Depremde birçok ev zarar gördü. (İsmi belirtmiştir.)
- Depremde birçoğu zarar gördü. (İsmine yerine kullanılmıştır.)

Sıra Sende 15

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük ismi belirsiz bir şekilde belirtmiştir?

- A) Bazı oyuncular, yeni sözleşme imzalamak istemiyor.
- B) Öğrencilerin birçoğu sınava hazırlanıyor.
- C) Bu turistler, rehberi can kulağı ile dinliyordu.
- D) Gezegenlerin hepsini çıplak gözle göremeyiz.

Sıra Sende 16

(I) Geçen yıl düzenlenen kitap fuarında birçok yazarla tanışma fırsatı buldum. (II) Bazı stantlar oldukça kalabalıktı, bazıları ise neredeyse boştu. (III) Kimi kitaplar çok dikkatimi çekti ama zamanım sınırlıydı. (IV) Birkaç yazarın bazı kitaplarına bakabildim sadece.

Bu metindeki numaralanmış cümlelerin hangisinde ismi belirsizlik yoluyla belirten birden fazla sözcüğe yer verilmiştir?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

Etkinlik 10

Aşağıdaki metinde boş bırakılan yerleri ismi belli belirsiz belirten sözcüklerden uygun olanları ile tamamlayınız.

Akşamüstü kasabanın dar sokaklarında çocuk sessizce yürüyordu. Çocuklardan biri, taşın üzerinden atlayarak ilerliyordu. Diğer çocukların ise kafaları yere eğikti. evlerden ışık sızıyordu ama evde lambalar çoktan kapanmıştı. sokak derin serinliğe bürünmüştü.

Etkinlik 11

Aşağıdaki cümlelerde ismi işaret yoluyla ve belli belirsiz belirten sözcüklerin altını çiziniz.

a. Bu tür hikâyeler, insanı günlerce düşündürür.

b. Hiçbir canlı uzun süre susuz yaşayamaz.

c. Her vatandaşın bu kurallara uyması beklenir.

ç. O yüksek dağlar, kış aylarında muhteşem görünür.

d. Birtakım insanlarla anlaşmak mümkün değil.

e. Pek çok turist, öbür gün İstanbul'a gelecek.

f. Şu çocuğun içinde kimsede olmayan yürek var.

g. Birçok çocuk, bu zamanda ne yapacağını bilemiyor.